

4/2007

BESKYDY

zpravodaj chráněné krajinné oblasti

KRAJINNÝ RÁZ A STAVBY V CHKO BESKYDY

ARCHITEKTURA

CHALUPY, POLANY A VÝHLEDY DO KRAJINY

NPR PULČÍN – HRADISKO

PAMÁTNÉ STROMY

POVOLOVÁNÍ KÁCENÍ DŘEVIN ROSTOUCÍCH MIMO LES

Přiblížil se podzim a s ním i období vyhledávané fotografy - krajináři. Svahy hor převléknou svůj doposud zelený kabát za klaunský kostým ušitý ze žlutých osik, zlatých bříz, zrzavých buků a ohnivých klenů. Louky zestárnou pod stříbrným plnovousem usychající trávy a ranní mlhy vyplní údolí tak, že při pohledu z hřebenů ani nevytušíte stovky stavení ukrytých hluboko pod Vámi. Turisty tolik vyhledávanou a oceňovanou krajinu Beskyd netvoří jen hory, divoké říčky a údolí, ale i rozvržení lesů, luk a pastvin, jejich druhové složení určující třeba i ono podzimní vybarvení, daleké výhledy z doposud nezarostlých hřebenů, hospodáři, kteří vtiskli půdě, jenž je živila a živí, nezaměnitelnou podobu, vzhled a citlivé umístění starých roubenek, ale také současná nová výstavba. Stejně jako výstavba rozsáhlých sportovních areálů (třeba golfových nebo sjezdových), těžba surovin či stavby přehrad mohou všechny dříve jmenované aktivity ovlivnit nebo i změnit stávající krajinný ráz Beskyd. A na to někdy zapomínáme.

František Jaskula

KRAJINNÝ RÁZ A STAVBY V CHKO BESKYDY

Prostřednictvím našeho zpravodaje se Vám dostává spousta informací a zajímavostí o poslání a působení Správy naší největší chráněné krajinné oblasti - Beskydy. V tomto čísle jsme se zaměřili na stavební agendu, a protože se jedná o činnost, která významně ovlivňuje krajinu a její vyřizování je vázáno na další zákony, kterými se povolují veškeré stavby (tedy i vodní díla, dnes v médiích tolik zmiňovaná) je pravděpodobné, že tento článek nezodpoví všechny Vaše případné otázky, ale alespoň částečně poodhalí tuto problematiku.

Chráněná krajinná oblast

Pro připomenutí, proč bylo území dnes označované jako Chráněná krajinná oblast Beskydy výnosem z roku 1973 vyhlášeno je zde malá rekapitulace, či spíše citace zmiňovaného výnosu: *Důvodem pro vyhlášení chráněné oblasti byly výjimečné přírodní hodnoty, jimiž jsou zejména původní pralesovité lesní porosty s výskytem vzácných karpatských živočišných i rostlinných druhů, druhově pestrá luční společenstva, unikátní povrchové i podzemní pseudokrasové jevy a rovněž mimořádná estetická hodnota a pestrost ojedinělého typu krajiny vzniklého historickým soužitím člověka s tímto územím. Posláním oblasti je ochrana všech hodnot krajiny, přírodních zdrojů a jejich typických znaků, kterými jsou zejména povrchové utváření krajiny včetně vodních toků a ploch, její vegetační kryt a volně žijící živočišstvo, rozvržení a využití lesního a zemědělského půdního fondu a ve vztahu k ní také rozmístění a urbanistická skladba sídlišť a architektura staveb.*

Snahou Správy CHKO Beskydy je v rámci stavební činnosti (a s odkazem na výše uvedený výnos) spoluvytvářet architekturu, která je typická pro oblast Beskyd, a to jak ve vzhledu jednotlivých staveb, tak i v její urbanistické struktuře, přesněji ve struktuře osídlení. Tímto není myšleno bezdusné napodobování a kopírování staveb původních obyvatel zdejšího kraje, ale jde o jakousi regulaci stavebních aktivit s cílem prosadit stavby, jejichž vzhled bude na principy regionální architektury navazovat.

Správa CHKO Beskydy vydává od 1. 1. 2007 s účinností nového stavebního zákona č. 183/2006 Sb. a v souladu s novým správním řádem (zákon č. 500/2004 Sb.) podle ustanovení § 44 odst. 1 a 2 zákona č. 114/1992 Sb, o ochraně přírody a krajiny (dále jen „zákon“) **závazná stanoviska**, bez kterých nelze učinit ohlášení stavby, vydat územní rozhodnutí, územní souhlas, stavební povolení, rozhodnutí o změně užívání stavby, kolaudační souhlas, je-li spojen se změnou stavby, povolení k odstranění stavby či k provedení terénních úprav podle stavebního zákona, povolení k nakládání s vodami a k vodním dílům.

Několik pojmů...

Pokud bychom ještě krátce pokračovali v odborné terminologii je třeba zmínit několik důležitých termínů a vysvětlit jejich význam. Jedná se především o tyto pojmy, se kterými se můžete při projednávání a konzultacích s pracovníky Správy CHKO Beskydy setkat:

- **plán péče** o zvláště chráněné území se zpracovává v souladu s ustanovením § 38 zákona. Jedná se o odborný a koncepční dokument, který na základě údajů o dosavadním vývoji a současném stavu zvláště chráněného území navrhuje opatření na zachování nebo zlepšení stavu předmětu ochrany. Tento dokument, který se schvaluje obvykle na 10-15 let, slouží jako podklad pro jiné druhy plánů např. územních apod., a také pro rozhodování orgánů ochrany přírody. Plán péče o chráněnou krajinnou oblast Beskydy byl schválen Ministerstvem životního prostředí v roce 1999, a protože jeho platnost bude končit v roce 2008, již nyní připravují pracovníci Správy CHKO Beskydy nový. Plán péče je k nahlédnutí na Správě CHKO Beskydy v Rožnově pod Radhoštěm a v elektronické podobě byl poskytnut i obecním úřadům.

- **krajinný ráz** je definován v ustanovení § 12 zákona. Podle této definice je jím zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti, je chráněn před činností snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu. Zásahy do krajinného rázu, zejména umístování a povolování staveb mohou být prováděny pouze s ohledem na zachování význam-

ných krajinných prvků, zvláště chráněných území, kulturních dominant krajiny, harmonického měřítka a vztahů v krajině. V současné době připravuje hodnocení krajinného rázu CHKO Beskydy firma Arvita P z Otrokovic. Hodnocení krajinného rázu bude využito především v rámci projednávání územních plánů podle nového stavebního zákona, ale bude sloužit i pro posuzování a hodnocení konkrétních požadavků na umístění staveb.

- **zonace** - podle ustanovení § 27 zákona je území CHKO Beskydy členěno do 4 zón, přičemž první zóna má nejprísnejší režim ochrany a je zde např. zakázáno umístování a povolování nových staveb.

ARCHITEKTURA

Co se týče termínů „typická regionální architektura“, příp. „typické prvky“, je velmi obtížné v několika řádcích vyjmenovat, vysvětlit či popsat tyto pojmy. O lidové architektuře zdejšího kraje existuje mnoho literatury a lze se o ní dozvědět i z dalších zdrojů. Tedy jen krátce: na území CHKO Beskydy se vyskytuje architektura typu karpatského domu, lokální forma domu valašského a těšínsko - slezského. Jedná se o přízemní roubený dům se sedlovou střechou, krytou původně šindelem. Charakteristickými prvky jsou dřevěné štíty s ozdobně kladenými deskami, okapové stříšky ve štítě, kabřinec.

Podle ustanovení § 12 zákona (ochrana krajinného rázu a přírodní park) není možné na území chráněné krajinné oblasti umístovat nebo povolovat stavby či činnosti, které by mohly snížit nebo změnit krajinný ráz. Povolováním staveb, které jsou řešeny v návaznosti na regionální stavební zvyklosti, staveb u kterých se uplatňují prvky a detaily lidové architektury, se krajinný ráz respektive jeho hodnoty nesnižují. Toho lze docílit např. i důsledným vyžadováním dodržování znaků (principů) staveb regionální lidové architektury pro nově umístované stavby, a to podle stupně ochrany v jednotlivých zónách. Mezi základní znaky (principy) staveb na území Chráněné krajinné oblasti Beskydy patří:

- **půdorys budovy** - obdélníkový (1:2; 1:1,5), další přípustné tvary - „L“, „T“
- **střecha** - symetrická, sedlová se sklonem střešních rovin 38°-45° (v oblasti Vsetínska i kolem 50°), hřeben střechy orientován rovnoběžně s delší stranou objektu
- **střešní krytina** - barva tmavě hnědá, hnědočervená, šedočerná (není přípustná vlnitá krytina a plechová krytina bez povrchové úpravy)
- **výška domu** - přízemní dům s možností obydlého podkroví
- **komín** - umístění poblíž hřebene
- **prosvětlení podkroví** - ze štítu nebo vikýři (sedlovými, pultovými)
- **štíty** - symetrický, okna menší, dělená a symetricky umístěná, svislý obklad dřevem

Barevně vyznačené zóny je možné najít v mapách zonace (mapy v měřítku 1:10 000), které jsou uloženy na Správě CHKO Beskydy v Rožnově p. R. Zonace je vyznačena i v územních plánech jednotlivých obcí (vypracovaných po roce 1999). 1. zóna je v mapě zonace označena červeně, 2. zóna je označena zeleně a stavby se v tomto území povolují výjimečně. Ve 3. zóně (označené modře) a ve 4. zóně (označené žlutě) se stavby umísťují v souladu s územním plánem. V těchto územích uplatňujeme požadavky na dodržování tradičního vzhledu staveb. V území s vyšším stupněm ochrany je pro vydání závazného stanoviska nutné provádět i terénní šetření a v některých případech i podrobnější průzkum ve vegetačním období (botanický, zoologický).

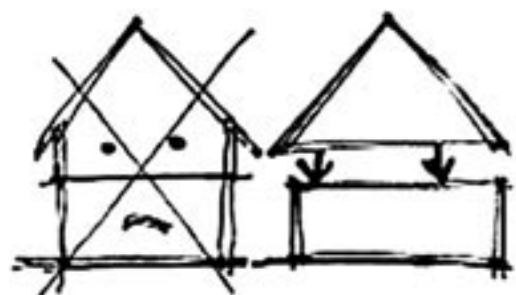
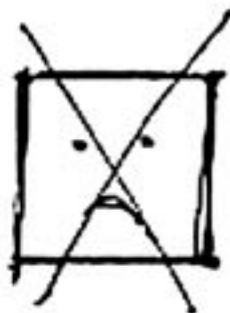
příklad podařené novostavby

- **okna, dveře** - jednoduchá, většinou obdélníková (upřednostňovat výrobky ze dřeva)
- **vstup do domu** - uprostřed bočního průčelí
- **fasáda** - jednoduchá, bez dílčího členění (výstupky různých tvarů ve formě rezalitu předstupujícího přes obvodové zdivo jsou zcela cizím prvkem)
- **vnější povrchy** - nejlépe hladké omítky a barvy světlé, pastelových odstínů barev
- **podezdívky, schodiště** - z materiálů volit přírodní kámen a nepoužívat plasty, keramické a glazované obklady
- **oplocení** - dřevěné lačkové, bez podezdívky (doporučujeme výšku cca 1,2 m s tím, že je důležité ponechat mezeru mezi spodní hranou plotu a terémem min. 15 cm z důvodu průchodnosti krajiny pro drobné obratlovce). Výjimečně lze použít pletivo potažené plastem, ovšem jakékoliv oplocení ve formě majetkového vymezení hranic nedoporučujeme. Oplocení dřevinami je vítáno - je však možné použít jen původní druhy dřevin.

Velmi pěkně a názorně shrnul principy historického vývoje vesnických staveb jeden z našich nejvýznamnějších odborníků na lidovou architekturu - Prof. Ing. arch. Jiří Škabrada v knize Lidové stavby, architektura českého venkova, kterou vydalo nakladatelství Argo Praha v roce 1999. Principy tzv. stavebního chování nazval jako "základy slušného chování nové stavby na venkově". Jedná se o deset zásad, kterými by se měla stavba umístovaná ve venkovské krajině řídit.

Zásady staveb na venkově:

- obdélný půdorys
- trojdílné členění půdorysu
- umístění na parcele
- sedlová střecha
- vstup do domu
- osazení domu v terénu
- nasazení střechy
- zápraží
- umístění komína
- dvoutraktové řešení

Jiří Škabrada současně konstatuje: *“že všechna uvedená pravidla se v tradiční venkovské výstavbě uplatňovala do té míry závazně, že vytvořila jakýsi provázaný systém, který se navenek projevoval opakovanými jednoduchými znaky. Z vesnického domu stačilo vidět jen málo, aby byla i na dálku podvědomě čitelná jeho vnitřní struktura. Staletým užíváním do nás tato signální soustava „zarostla“ – máme ji uloženou v podvědomých zkušenostech, které nám spoluvytvářejí pro život tak důležité pocity – útulnost, bezpečí, vztah k domovu nebo k rodné zemi. Všechny tyto základní znaky tradičních staveb můžeme bezpochyby s výhodou používat jako inspiraci pro tvorbu nových venkovských staveb a dokonce je považovat za jakási pravidla slušného kontextuálního chování“.*

Stavby provedené podle uvedených pravidel by v krajině nevytvářely negativní dominanty, byly by naopak s krajinou v harmonii.

Závěrem lze říci, že snahou naší práce je, aby na území CHKO Beskydy nevznikaly stavby, které by krajinu degradovaly, narušovaly ji např. tvarem a velikostí a nesnížovaly tak její hodnoty.

Jana Svobodová

CHALUPY, POLANY A VÝHLEDY DO KRAJINY

Rozhovor o vývoji valašské krajiny a tradičních stavbách s PhDr. Jiřím Langeřem, CSc., etnografem, který se specializuje na lidové stavby a působil také mnoho let ve Valašském muzeu v přírodě v Rožnově p. R.

1. Měly by se u nových staveb v Beskydech dodržovat znaky původní lidové architektury?

Dnes nemůžeme nikoho nutit, aby stavěl takové domy, jaké už od tereziánské doby nevyhovovaly tehdejšímu předpisům. Ty se sice moc nedodržovaly, panství na to nedbala, ale po josefínských reformách je začaly kontrolovat krajské úřady. A to dům od domu. Potom už šlo do tuhého, protože se nedodržování skutečně pokutovalo. Jednalo se především o protipožární předpisy, hlavně stavby zděných komínů. Byly tehdy dražší než cena celé dřevěné chalupy. Dnes máme všelijaké další normy, například světlost oken, výška stropu, co ovlivňuje vnější vzhled architektury. Ale přesto navazování na tradice nevidím tak černě. Myslím, že na Valašsku přibývá firem, které staví i roubené domy s tradičními znaky. Snad znovu začnou vynikat a získají společenskou prestiž tak, jako

tomu je v západní Evropě. U nás byla donedávna dřevěnice znakem chudoby a na Západě znakem bohatství - třeba ve Švýcarsku nebo hrázdné domy v Německu, Dánsku a jinde. Tam lidé věnují velké peníze na krytinu z rákosových došků, v Alpách na dokonalé roubení a na další tradiční prvky. Mínění obyvatel u nás ale ovlivňují televizní filmy a jejich prostřednictvím se u nás šíří prvky staveb z Ameriky. Takže naši krajinu začíná hyzdit architektura vycházející ze středomořské evropské oblasti, která se stala vzorem právě pro Ameriku. Nám ty nízké valbové střechy s obytným patrem, nadkrytou terasou a provozním přízemím ve svahu připomínají spíš Balkán, kde byla obytná kultura horského venkova do konce 19. stol. vyspělejší než ve střední Evropě.

2. Jak vnímáte valašskou krajinu?

Valašskou krajinu poznávám od začátku 50. let 20. stol. V letech 1954–1960 jsem jí každoročně pěšky procházel ze Strážnice přes Bílé Karpaty do Střelné, pak přes střední Pováží na Oravu a zpátky na začátku září beskydskými dolinami a hřebeny přes Kysuce, Těšínsko a Valašskem ke Vsetínu. Mám tedy možnost porovnávat. Pak jsem pracoval na Oravě a od r. 1971 žiju v Rožnově. Valašské krajině sice chybí takové horské

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Správa chráněné krajinné oblasti Beskydy

Nádražní 36, Rožnov pod Radhoštěm, 756 61

Stavební agenda:

tel.: 571 654 293 – kl. 24, 34

fax.: 571 657 407

Jméno	Kontakt	Referent pro oblast
Mgr. Martin Poloha	608 870 984 martin.poloha@nature.cz	Bocanovice, Dolní Lomná, Horní Lomná, Košařiska, Milíkov, Mosty u Jablunkova, Návsí u Jablunkova
Jiří Pniok	728 235 291 jiri.pniok@nature.cz	Guty, Janovice, Karpentná, Komorní Lhotka, Krásná, Lubno, Malenovice, Morávka, Oldřichovice, Pražmo, Raškovice, Řeka, Smilovice, Týra, Vendryně, Vyšní Lhoty
Jana Svobodová	607 247 022 jana.svobodova@nature.cz	Bílá, Bordovice, Čeladná, Frenštát pod Radhoštěm, Hodslavice, Hostašovice, Krhová, Kunčice pod Ondřejníkem, Lichnov, Mořkov, Ostravice, Staré Hamry, Trojanovice, Tylovice, Valašská Bystřice, Veřovice, Vidče, Zašová
Jaroslava Turková	723 268 590 jaroslava.turkova@nature.cz	Dolní Bečva, Hážovice, Horní Bečva, Hutisko-Solanec, Prostřední Bečva, Rožnov pod Radhoštěm, Vigantice, Zubří
Ing. Karel Vrátný	607 244 543 karel.vratny@nature.cz	Francova Lhota, Halenkov, Horní Lideč, Hovězí, Huslenky, Janová, Karolinka, Leskovec, Lidečko, Lužná, Malá Bystřice, Nový Hrozenkov, Pulčín, Střelná, Střítež nad Bečvou, Ústí u Vsetína, Valašská Polanka, Valašská Senice, Velká Lhota, Velké Karlovice

dominanty, jaké má bradlovité pásmo a vrcholy severního Slovenska, ale na rozdíl od jiných horstev je komornější, člověk si v ní prožívá každé mikroprostředí mnohem intenzivněji. Je to krajina nejdůsledněji polidštěná, v ní procházíte z polany na polanu a na každé se setkáte se stopami lidské práce. V době mých putování dokonce byly ty polany ještě zdrojem obživy celých rodin, ze kterých jen někteří chlapi ráno ještě potmě odcházeli daleko k autobusu a jezdili do fabrik, někteří až do ostravských šachet.

3. Jak se tato krajina mění?

V 70. letech jsem prožíval nebezpečí zalesňování polan tam, kde už se soukromě nehospořádalo a družstva je nechtěla využívat. Byl to jeden z impulzů pro vznik Chráněné krajinné oblasti Beskydy. Tehdy to vyšlo, se zalesňováním se přestalo. Ale dnes bohužel znovu postupuje. Kolik výhledů z našich hřebenovek už zaniklo, z hřebene Javorníků například už dávno nenajdete průhled na Malou Fatru. I při logickém stárnutí porostů by bylo možné systémově průhledy vytvářet. Osvěžují krajinu. Polany se ale zmenšují, zarůstají až k úplnému zániku. A moc roubených staveb z nich nenávratně zmizelo.

Vnímáme-li naši krajinu historicky, zjistíme, že nám z ní zbyly jen poslední paběrky. Když se podíváte na pohlednice z přelomu 19. a 20. stol., zděsí se z tak rozsáhlého odlesnění, z erozí stržených svahů a širokých přírodních šterkovitých koryt potoků. Na mapách indikačních skic z 20. a 30. let 19. stol. uvidíte ještě méně lesních porostů, a to už byla krajina po účelovém zalesňování monokulturami od 70. let 18. stol. Pochopitelně považuji za nemožný návrat k těmto starším stadiím, ale ani nechci druhou krajnost, devastaci valašské krajiny úplným zalesněním a ztrátou jejích kulturních hodnot.

Dalším znakem valašské krajiny jsou soliterní stromy. Když se například v 18. stol. vyklučila nová polana, pasekář záměrně vysadil kolem dvora a často i na mezích políček jasany, protože potřeboval jejich tvrdé dřevo pro nejrůznější údržbářské práce v hospodářství. Zasadit lípu byla povinnost ze zákona od r. 1751. Když jste se shora podívala do doliny, podle starých stromů jste poznala, které usedlosti patřily mezi rolnické grunty. Ale jasany jsou dnes první pryč, když se z objektu stane rekreační chalupa, a pak dochází k netradičním estetickým úpravám celého okolí. Denně na to přináší televize odborné návody. Pomáhají sice k zachování chalupy, ale její tradiční prostředí zničí uzavřením prostoru nepůvodní zelení. Stejný osud postihuje naše kostely; lípy a jasany bývaly součástí architektury kostela.

Dnes je nahrazují zeravy a další druhy trvalé zeleně obklopující stavbu tak, že nelze vnímat krásu její architektury. A už vůbec nevzpomínám kamenné hrazení hřbitovů, protože už dávno je místo něho jen beton, železo, případně i drátěné pletivo. Netěšilo by mne, kdybychom za původním prostředím architektury museli jezdit až do Skandinávie, kde je stále ještě nedotčeno a nikoho nenapadne dřevěné stavby a kamenné hrazení měnit.

4. Vaše oblíbené místo v Beskydech?

To se nedá říct – všesky. Výhledy z Dílů, doliny kolem Bílé, Čeladná, Valašská Bystřice...

Díly jsou krásné otevřené místo, kde člověk vidí na všesky strany. Mám rád místa, kde jsou dominanty – Černá hora, Radhošť, jsou bohaté a reliéf je tak jemně vedený, že po pár krocích má zase jinou kompozici. Krásné jsou i kopečky z trojanovické strany, přesně tak, jak to kreslil Strnadel – bábovičky.

5. Chystáte se po publikaci „Co mohou prozradit lidové stavby“ vydat nějakou další?

V příštím roce by měla vyjít publikace Dřevěné kostely a dřevěné zvonice v Evropě, na které spolupracujeme s Ing. arch. Karlem Kučou, specialistou na zvonice.

Jiřího Langera se ptala Petra Vlčková

KDYŽ SE ŘEKNE „KRAJINA“

Slovo „krajina“ se od 90. let stalo jedním z klíčových pojmů přírodních i humanitních věd. Hmotnou krajinou se zabývají urbanisté a architekti, památkáři, přírodovědci a ochranáři. Jiný – duchovní rozměr naší krajiny zaujal filozofy a teology. A tak se stále častěji používají slovní spojení „krajinný ráz“, „genius loci“, „paměť krajiny“... Proč se v nás tak znenadání probudil zájem o krajinu? Máme snad strach, že ji ztrácíme?

Krajina je přírodní a kulturní fenomén.

V zalidněné oblasti střední Evropy nelze jedno od druhého oddělit. Odborníci tvrdí, že do 50. let 20. století člověk krajinu víceméně obohacoval. Samozřejmě ne úmyslně, byl k tomu nucen okolnostmi tvrdého života, který žil. Přibývaly nové prvky v krajině: domy, stromy, stromořadí, kříže, boží muka, studánky, druhy rostlin a živočichů, typy stanovišť...

Co se děje nyní? Člověk – zemědělec stále krajinu vnímá jako zdroj obživy, je na ní závislý. Nevidí v ní apriori její krásy, ale její užitek. Nemůže jinak, neuzivil by se. Ostatní lidé, odpoutaní od půdy, mohou hledat ke krajině jiný vztah. Není pro ně živobytím. Mohou vnímat jiné hodnoty – celkové estetické uspořádání jednotlivých prvků, zachovalost rázu krajiny, pestrost druhů rostlin a živočichů... Vnímáme je vědomě nebo alespoň jako kulisu našeho života a aktivit v krajině.

Zástupy turistů svědčí o tom, že krajina Beskyd je žádaná. Čím je tato krajina upoutává?

Na mnoha místech si zachovává archaický ráz. Sociologové dokládají, že tradiční a dobře známé v nás vždy vzbuzuje pocit jistoty, klidu a bezpečí. Nejde jen o nějaké sentimentální pocity. Vzpomeňme si, co obdivují turisté v Beskydech: tradiční architekturu (staré i nové dřevěnice), urbanistické uspořádání (např. prvek nesouvislé zá-

stavby), meze na svazích dělicí pole, louky a pastviny. Stále více lidí přijíždí také za poznáním – sami vyhledávají a fotografují chráněné druhy rostlin, pozorují ptáky, prochází naučné stezky. Dobře se prodávají knížky povídek a legend, vyprávějí o zdejších lidech a krajině. Přírodovědci vysoce cení rozrůzněnost (fragmentaci) beskydské krajiny danou zachovaným maloroľnickým způsobem hospodaření. V rozmanitých životních podmínkách tak existuje mnoho druhů rostlin a živočichů, některé z nich (např. některé druhy motýlů a orchidejí) jsou jinde na území našeho státu již na vymření.

Je prokázáno, že řada turistů podvědomě dává přednost krajině, kde žijí vlci, rysi a medvědi.

Nepotřebují tato zvířata vidět. Existence predátorů na vrcholu potravního řetězce je pro ně však důkazem, že jsou v krajině, která je zachovaná a vyvážená i z přírodního hlediska. To jsou hodnoty, které unaveného městského člověka ženou do náruče beskydské krajiny. Sjezdové areály, sportoviště, golfová hřiště mohou být doplňkem. Nesmí však ničit podstatné rysy krajiny. Uznávaný český „krajinař“ a geolog Václav Cílek předkládá svůj pohled na krajinu a říká: „prostor krajiny, to je její nezastavenost“. Konec konců sportoviště postavíme kdekoli. Beskydskou krajinu jinde znovu nevytvoříme.

Marie Popelářová

Jeden kilometr severně od obce Pulčín se vypínají nápadné Pulčínské skály. Spolu s vrcholem Hradiska (773 m n. m.) včetně jeho prudkých svahů a v lesním komplexu ukrytých skalních útvarů tvoří území národní přírodní rezervace vyhlášené již v roce 1989.

NPR Pulčín – Hradisko se rozkládá na ploše 73 hektarů, nadmořská výška se pohybuje v rozmezí 510–773 m.

Největší skalní město v pískovcích moravské části Karpat je tvořeno skalními stěnami a bloky, kamenným mořem, sutěmi, trhlinami a jeskyněmi. Najdeme zde pískovcové lavice tvořící až 20 m vysokou skalní stěnu zakončenou výraznými skalami, známými jako Zkamenělý kostel a Ludmilina skála. Lavice vystupují v délce zhruba 250 m a asi uprostřed svahu Hradiska jsou ukončeny větší skalní skupinou nazývanou Zámčisko.

Součástí NPR je také archeologická památka – sídliště lidu popelnicových polí s nálezy z doby bronzové. Ve středověku zde stál skalní hrad Pulčín, ze kterého se zachovaly pouze ve skále vytesané schody.

V Národní přírodní rezervaci Pulčín–Hradisko jsou zachovalé bukové a jedlobukové lesy. Na skalách může růst i borovice. V podrostu se daří bylinám jako kyčelnici devítilísté, židavě evropské nebo věsence nachové, různým druhům mechů, lišejníků, kapradin a plavuním.

Na přílehlých pastvinách roste řada teplomilných druhů rostlin, například zvonek broskvolistý a pupava bezlodyžná. Z orchidejí zde můžeme najít vstavač mužský nebo prstnatec bezový, u prameniště pak prstnatec májový.

V území roste celá řada hub, mezi zajímavé druhy patří například rezavec šikmý, korálovec bukový nebo krásnoporka kozí noha a další.

Teplé stráně lákají například motýly batolce duhového a otakárka fenyklového, osluněné skalní výchozy jsou ideální pro ještěrky a zmiji obecnou. Na mokřejších místech můžeme najít mloka skvrnitého a žáby kuňku žlutobřichou nebo ropuchu obecnou.

Staré lesní porosty pak vyhledávají ptáci jako strakapoud bělohřbetý nebo čáp černý. V otevřené krajině v okolí NPR, zejména ve starých sadech, můžeme při troše štěstí pozorovat krutihlava obecného. V jeskyních a skalních štěrbinách se mohou zabydlet netopýři.

V minulosti bylo území velmi rozmanitě a poměrně intenzivně využíváno. Největší vliv měly výsadby smrkových monokultur nebo pastevectví. Ve skalách se dlouhodobě provozuje nepovolené táboření. Velká atraktivita území je důvodem značné návštěvnosti, která se mimo jiné projevuje erozí pískovců.

Z ochrannářských opatření bylo nejnápadnější odstranění náletových dřevin v jižní části skal a na pastvině pod nimi. V lesích jsou prováděny činnosti směřující k ochraně a posílení ustupujících druhů dřevin.

Z materiálů Správy CHKO Beskydy (článek J. Lehkého a ostatní) upravila Petra Vlčková

NÁRODNÍ PŘÍRODNÍ REZERVACE PULČÍN-HRADISKO

mlok skvrnitý

věsenka nachová

korálovec bukový

sklaní útvar v Izbách

PAMÁTNÉ STROMY

Krajina a stromy – to je nádherný obraz, který má nespočetně podob. Stromy v blízkosti domů, stromy u kapliček a křížů, stromy na rozcestích a podél cest a nebo stromy stojící jen tak na volném místě v krajině. Spojení člověka a stromů je pradávné. Úcta ke stromům, která byla našim předkům vlastní, vyplývala nejen z jejich mnohostranného využití, ale také z jejich krásného vzhledu. Není divu, že stromy byly dříve uctívány a spojovány s mystikou národů. Pohled na krásný velký strom vzbudí snad i v nás pocit krásy a obdivu.

Stromy ve volné krajině byly po staletí a dosud stále jsou významným prvkem dotvářejícím krajinu všech oblastí naší republiky. Povinnost vysazovat stromy při usídlostech byla úředně předepsána tereziánským ohňovým patentem už v roce 1751. Stromy chránily stavení před bleskem, prudkým sluncem a větrem. Díky tomu je nikdo nekácel i přes to, že při velkém větru často hýbaly stavením. V roce 1769 vydala Marie Terezie další nařízení týkající se povinnosti občanů sázet stromy do krajiny. Naši předkové se tak naučili sázet stromy, kdekoli se nalezlo „ku sázení sůce místo“. Druh stromů a jejich rozmístění byly odlišné v různých krajích, takže podle stromů v krajině bylo možné spolehlivě rozeznat Valašsko od oblasti Vysočiny nebo Hané. V každém kraji ale stromy pomáhaly vytvářet harmonickou krajinu.

Vojtěch Bajer

Lípa u Solanického fojtství

V CHKO Beskydy je dle zákona č. 114/1992 Sb. vyhlášeno zatím 20 památných stromů. Tyto stromy jsou v terénu označeny malým státním znakem. Na území CHKO však najdeme i jiné, významné stromy (s estetickou hodnotou, vysokým věkem, vzrůstem atd.), které si zasluhují naši pozornost. Některé z nich jsou také na památný strom navrženy. →

TABULKA VYHLÁŠENÝCH PAMÁTNÝCH STROMŮ V CHRÁNĚNÉ KRAJINNÉ OBLASTI BESKYDY

Název památného stromu	Dřevina	Kat.území (Obec)	Obvod kmene (cm)	Výška stromu (m)	Stáří (let)
Javor na Pasičkách	Javor mlčč	Krásná pod Lysou horou	445	19	150 – 200
Borovice na Horní Morávce	Borovice lesní	Morávka	170	15	130
Tisy na Horní Morávce (Hrozky)	2 tisy červené	Morávka	132 334 (pata kmene)	8 9,5	160
Tis na Byčinci	Tis červený	Morávka	162 (pata kmene)	7,75	200 – 300
Oldřichovický dub	Dub letní	Oldřichovice	514	28	cca 250
Jasan v Oldřichovicích	Jasan ztepilý	Oldřichovice u Třince	455	21	100 – 150
Lípa na Ujmisku	Lípa malolistá	Ostravice I	565	29	cca 200
Tis na Medvědí	Tis červený	Ostravice II	218	9	200 – 300
Tis Na Klubové	Tis červený	Ostravice II	268	8	200 – 300
Lípa v Řece	Lípa velkolistá	Řeka	410	4 (torzo)	cca 200
Jedle v Řečici	Jedle bělokora	Staré Hamry I	390	37	150 – 200
Lípa v Tyře	Lípa velkolistá	Tyra	650	26	300 – 400
Lípa U Lipky	Lípa malolistá	Frenštát p. R.	470	21	270
Lípa U obrázku	Lípa malolistá	Trojanovice	540	29	320
Lípa v Karlovicích	Lípa malolistá	Trojanovice	390	29	200
Kobzova lípa	Lípa velkolistá	Francova Lhota	745	25	400 – 500
Dub na Jehličné	Dub letní	Krhová	512	18	400
Lípa u Solanického fojtství	Lípa velkolistá	Solánek p. Soláněm	560	21	270 – 300
Zděchovské lípy	2 lípy velkolisté	Zděchov	480 540	24 26	270
Tis v Zubří	Tis červený	Zubří	295 (pata kmene)	11	346 – 361

zpracoval J. Müller

POVOLOVÁNÍ KÁCENÍ DŘEVIN ROSTOUCÍCH MIMO LES

Ochrana dřevin rostoucích mimo les je jedním ze základních nástrojů ochrany přírody v České republice. **Dřevinou rostoucí mimo les** je míněn strom či keř rostoucí jednotlivě i ve skupinách ve volné krajině i v sídelních útvarech **na pozemcích mimo lesní půdní fond**. Právní ochrana dřevin je zakotvena v zákoně č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (dále jen „zákon“), který stanovuje několik forem této ochrany.

Obecná ochrana je dána § 7 zákona dle kterého jsou všechny dřeviny chráněny před poškozováním a ničným, čímž je myšlen jakýkoliv nedovolený zásah, který způsobí podstatné a trvalé snížení ekologických a estetických funkcí dřeviny nebo bezprostředně či následně způsobí jejich odumření. Nejprísnejší formou ochrany je ochrana vyhlášeného památného stromu a ochrana zvláště chráněného druhu rostliny, mezi které je z dřevin zařazen např. tis červený – jedná se ovšem o jedince rostoucí ve volné přírodě příp. u starých chalup. Na území CHKO Beskydy je dosud známo asi 30 jedinců.

Povolování kácení dřevin

Povolování kácení dřevin upravuje vyhláška č. 395/1992 Sb. Obecně je stanoveno, že pro kácení dřevin je nezbytné

né povolení orgánu ochrany přírody, kterým je v tomto případě příslušný obecní úřad.

Existují ovšem výjimky, kdy povolení není třeba:

- pokud je káceno na pozemku ve **vlastnictví fyzické osoby**, a jde buď o stromy s **obvodem** kmene ve výšce 130 cm nad zemí **do 80 cm**, (neplést s průměrem stromu, obvodu 80 cm odpovídá při ideálním kruhovém průřezu kmene průměr 25 cm) nebo o souvislé keřové porosty do celkové plochy 40 m². Právnícké osoby jsou povinny žádat o povolení ke kácení vždy!

- z důvodů tzv. havarijního kácení, tzn. pokud dřeviny svým stavem (např. závažné narušení stability stromu způsobené přírodními živly) zřejmě a bezprostředně ohrožují život či zdraví, nebo hrozí škoda značného rozsahu. Kácení z tohoto důvodu musí ale ten, kdo ho provedl **oznámit příslušnému orgánu ochrany přírody do 15 dnů od provedení kácení!**

- pokud je káceno z důvodů pěstebních, tj. za účelem obnovy porostů nebo při provádění výchovné probírky porostů

- pokud je káceno z důvodů zdravotních (tracheomykózy, grafiózy jilmů, spála růžokvětých či šárka u švestek atd.)

- pokud je káceno z důvodů ochrany důležitých veřejných zájmů (např. bezpečnost provozu na komunikacích, železnicích, dodávky el.energie apod.) a zvláštní předpis stanoví příslušným provozovatelům či správcům, že jsou oprávněni odstraňovat ve vymezeném rozsahu dřeviny (energetický zákon, zákon o vodách, zákon o pozemních komunikacích, zákon o drahách).

Kácení z důvodů uvedených v těchto třech bodech musí být ovšem **nejméně 15 dnů předem písemně oznámeno příslušnému orgánu ochrany přírody tzn. obecnímu úřadu**, který jej může pozastavit, omezit nebo zakázat, pokud je v rozporu s požadavky na ochranu dřevin nebo je jeho rozsah nad rámec zvláštního oprávnění.

Řízení o povolování kácení dřevin

Povolování kácení dřevin spadá do kompetence **obecních úřadů**. O povolení, pozastavení, omezení nebo zákazu kácení dřevin je rozhodováno ve správním řízení. Toto řízení je zahajováno na základě žádosti vlastníka pozemku či nájemce se souhlasem vlastníka pozemku, na kterém dřeviny rostou, podané u příslušného obecního

úřadu. Žádost musí obsahovat: jméno a adresu žadatele, doložení vlastnického práva (výpis z katastru nemovitostí), specifikaci dřevin, které mají být odstraněny (druh, počet, velikost plochy keřů včetně situačního zákresu), obvod kmene stromu ve výšce 130 cm nad zemí, zdůvodnění žádosti.

Při rozhodování o povolení kácení orgán ochrany přírody zvažuje závažnost důvodů žádosti, stav dřevin a jejich funkční a estetický význam na daném stanovišti. Důvody ke kácení musí být v rozhodnutí orgánu ochrany přírody jasně stanoveny.

Po posouzení výše uvedených skutečností vydá orgán ochrany přírody rozhodnutí, kterým kácení dřevin povolí či žádost zamítne a kácení dřevin nepovolí. Pokud orgán ochrany přírody povolí kácení dřevin, může zároveň v tomto rozhodnutí uložit žadateli přiměřenou náhradní výsadbu i s následnou péčí o dřeviny po nezbytně nutnou dobu (nejvýše však na dobu 5 let), jakožto kompenzaci ekologické újmy vzniklé pokácením dřevin. **Předmětem rozhodování není povolování ořezu dřevin.**

Pokud je kácení dřevin rozhodnutím povoleno, může být realizováno až po nabytí právní moci tohoto rozhodnutí. **Dřeviny se kácí v době vegetačního klidu tzn. od listopadu do března.**

pokračování na další straně

REGIONÁLNÍ ZNAČCE V BESKYDECH SE DAŘÍ

Značka původu pro místní výrobky s názvem „Vyrobeno v BESKYDECH“ byla prvním šesti výrobcům udělena na začátku roku 2006. Po roce a půl své existence dosáhla velkých úspěchů, letos na jaře byl udělen už 20.

certifikát a celkový počet výrobků, které značku mohou užívat, se pohybuje okolo 70. To je dosud nejvíc mezi všemi regiony v České republice, které užívají regionální značky pro své produkty.

Výrobcům značka zatím pomáhá zejména s propagací. Do informačních center a na další místa v regionu jsou dodávány letáčky o značce, katalogy značených výrobků, které jsou pravidelně aktualizovány, nebo noviny Doma v Beskydech. Důležitá je prezentace značených výrobků na Internetu na stránkách www.domaci-vyrobyky.cz, která pomáhá hlavně malým výrobcům, kteří nemají možnost vlastních stránek.

Další z výhod, které značka přináší, jsou nové možnosti odbytu – zatím formou nabídek účasti na různých akcích a jarmarcích v regionu i mimo něj, dokonce v zahraničí. Na větší podporu prodeje značených výrobků se projekt zaměřil nyní: vypracovat přehled prodejen, které nabízejí tyto výrobky a oslovovat další obchody s nabídkou stát se oficiálním prodejním místem značených výrobků.

Značení spravuje a značku výrobcům uděluje sdružení založené v loňském roce: „Lidé v Beskydech, o.s.“. Členy sdružení, které už poměrně dobře funguje, jsou téměř všichni držitelé certifikátu „Vyrobeno v BESKYDECH“ a může se mezi ně přidat každý nový žadatel o značku, má-li o to zájem. A samozřejmě i další fyzické a právnické

osoby, které by se chtěly na regionálním značení podílet. O značení se sdružení stará prostřednictvím své předsedkyně a zároveň manažerky - Radky Sachrové.

Financování projektu značení je nyní zajištěno ze dvou zdrojů: jednak z grantu Nadace Partnerství v rámci projektu FOA – nadačního fondu pro ekologické zemědělství, který je financován z prostředků UNDP-GEF, jednak z grantu z Islandu, Lichtenštejnska a Norska v rámci Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti.

Posuďte sami, jaké výrobky mají v současné době tu čest honosit se dobrým jménem Beskyd:

- Plstěné výrobky z ovčí vlny Petry Mikulenkové
- Dřevořezby Jana Brlici
- Valašské škrábané kraslice Boženy Pařenicové
- Tiskoviny Zdeňka Hartingera
- Štípané holubičky ze smrkového dřeva od Boženy Vráželové
- Valašský trdelník od Ondřeje Hladkého
- Tradiční pečivo z Valašska z Pekařství VALAŠSKÉ FRGÁLY
- Valašský kolovrátek Václava Zbranka
- Ručně tkané hadráky Jany Krystyníkové
- Kolářské a stolařské práce Augustina Krystyníka
- Drobné dřevařské výrobky Jaroslava Hurty
- Ručně tkané výrobky ze zbytkových a použitých materiálů od Anny Smýkalové
- Křehké válené uši ze Štramberka od Františka Šuberta
- Příborská freudovka firmy FARNESE COMPANY
- Dekorace ze sušených květin Hany Hladké
- Pivo Trubač a The Troobacz z Městského pivovaru Štramberk
- Med Josefa Řádka
- Štramberské oplatky od firmy ŠMÍRA-PRINT
- Keramické výrobky Lenky Horecké z Keramické dílny Štramberk
- Cukrářské a pekařské výrobky Aleny Žaludkové z Cukrárny ALFA.

Další informace: Radka Sachrová, Lidé v Beskydech, o.s.
tel.: 777 793 744, radka.sachrova@seznam.cz

Kobzova lípa

Javor na Pasíčkách

Osmisměrka

Jedním z nejstarších památných stromů v CHKO Beskydy je:

P	D	R	U	E	B	Y	A	A	N
N	Ř	T	L	K	M	E	N	Y	A
A	J	Í	E	O	E	U	I	H	L
S	P	V	R	L	R	O	V	A	J
A	I	T	O	O	Č	A	E	N	A
J	S	R	K	G	D	N	Ř	N	B
K	R	A	J	I	N	A	D	O	V
V	Ě	T	V	E	A	R	Ů	K	A
K	O	Ř	E	N	Y	CH	É	Á	T
A	N	I	L	T	S	O	R	Z	S

DŘEVINA, EKOLOGIE, JASAN, JAVOR, KMENY, KORUNA, KOŘENY, KRAJINA, KŮRA, LÍPA, OCHRANA, PŘÍRODA, ROLE, ROSTLINA, STAVBA, STROMY, VĚTVY, VÍTR, VODA, ZÁKON

pokračování z předchozí strany

Pokud je kácení dřevin rozhodnutím zamítnuto, může se žadatel proti tomuto rozhodnutí, prostřednictvím obecního úřadu, odvolat. Na území Chráněné krajinné oblasti Beskydy je odvolacím orgánem Správa CHKO Beskydy se sídlem v Rožnově pod Radhoštěm.

Sankce za nepovolené kácení

Pokud dojde k odstranění dřevin v rozporu se zákonem, je příslušný orgán ochrany přírody oprávněn uložit sankci, příp. přiměřené náhradní opatření k nápravě. Pokuty mohou dosahovat až do výše 100 000 Kč fyzické osobě a až do výše 1 000 000 Kč právnické osobě.

Orgánem ochrany přírody příslušným k ukládání pokut je v první řadě Česká inspekce životního prostředí, dále správy chráněných krajinných oblastí a národních parků, obecní úřady obcí s rozšířenou působností a magistráty statutárních měst.

Jaroslav Müller

CHKO BESKYDY UŽ NEMÁ NÁRODNÍ PŘÍRODNÍ PAMÁTKU

S platností od 1. května 2007 má CHKO Beskydy o jedno maloplošné zvláště chráněné území méně. Jedná se o Valašské muzeum v přírodě v Rožnově p. R., které bylo zařazeno mezi chráněná území v roce 1981. V době vydání tohoto zpravodaje je tedy v CHKO Beskydy rovných 50 přírodních rezervací (z toho 7 v kategoriích národní) a památek.

Zrušení NPP Valašské muzeum v přírodě byl administrativní krok odstraňující duplicitu ve státní ochraně, neboť VMP je současně národní kulturní památkou a beskydskou turistickou atrakcí č.1. Díky péči a pozornosti desítek zaměstnanců VMP určitě nehrozí zánik muzea ani přírodních fenoménů – zbytků původních luk a pastvin, políček s řadou vzácných plevelů (koukol, nepatrnc, sveřep stoklasa, chrpa polní) a více než stovky starých odrůd ovocných dřevin.

Na závěr bych trochu zjemnil pesimistické ladění titulku tohoto článku – Beskydy jako takové přeci jen jednu NPP mají – a tou je v předminulém čísle představená NPP Skalická Morávka, těsně za hranicí naší CHKO.

Jiří Lehký

SETKÁNÍ SE STAROSTY V OSTRAVICI

Setkání zástupců obcí a pracovníků Správy CHKO Beskydy se konalo 26. června v obci Ostravice. Pozvány byly tentokrát obce povodí Morávky, obce Frýdlantska a za Frenštátsko obec Trojanovice a město Frenštát pod Radhoštěm.

Kromě představení Správy CHKO Beskydy a oblastí její činnosti jsme se také dozvěděli zajímavosti o některých obcích. Byly diskutovány problémy, se kterými se obce potýkají, včetně hrozby otevření dolu ve Frenštátě nebo probíhající výstavby automobilky Hyundai.

V rámci projektu „Ochrana přírody a krajiny v Beskydech – věc veřejná“ spolufinancovaným programem Evropské unie – Transition Facility bylo toto setkání poslední.

Petra Vlčková

PŘÍPRAVA PLÁNU PÉČE O CHKO

Jedním z důležitých a náročných úkolů Správy pro tento rok je příprava nového plánu péče o CHKO Beskydy na období let 2009–2018. Jedná se o dlouhodobý strategický dokument ochrany přírody, který obsahuje návrhy nejdůležitějších ochranných aktivit a záměrů. Plán péče slouží jako podklad při pořizování územně plánovací dokumentace a jako koncepční materiál pro činnost orgánu ochrany přírody. Jeho součástí bude i hodnocení krajinného rázu, které nyní zpracovává firma Arvita P a jehož výsledky budou k dispozici všem stavebním úřadům. Plán péče schválí Ministerstvo životního prostředí po jeho projednání s obcemi v průběhu příštího roku.

František Jaskula

REKONSTRUKCE NS RADEGAST

Na závěr letošní letní turistické sezóny připravuje Správa CHKO Beskydy pro turisty navštěvující radhoštský hřeben malý dárek. Naučná stezka Radegast, která návštěvníky již od r. 2002 informuje o zajímavostech na hřebeni mezi Pustevnami a Radhoštěm, projde díky finanční podpoře stejnojmenného pivovaru kompletní rekonstrukcí. Na turisty čekají nově zpracované informace s bohatým obrazovým doprovodem. Vyměněny budou také panoramatické mapy ve vyhlídkovém altánu Cyrilka. Úsek NS který vede jižním úbočím zpět na Pustevny (mezi zastavením 7–10 současné NS) bude rekonstruován v příštím roce a bude tvořit jakousi „lesnickou“ větev této NS věnovanou především beskydským lesům. K rekonstruované stezce bude vydán také textový průvodce, kde najdete to, co se na panely nevešlo. Celý projekt realizuje ČSOP Salamandr.

OPRAVA HŘEBENOVKY PUSTEVNY–RADHOŠŤ

Pro příští rok se Lesy České republiky, s.p. chystají provést generální opravu hřebenové cesty z Pusteven až ke kapli na Radhošti. Časem by tak měla zmizet vyšlapaná a auty rozježděná místa široká až 15 m. Takže o důvod víc se na Radhošť vydat (po svých nebo na kole) i příští léto.

Jiří Lehký

GEOPARK BESKYD

V rámci Informačního a vzdělávacího centra CHKO Beskydy bude v Rožnově pod Radhoštěm realizován projekt s názvem „Geopark Beskyd“. Cílem projektu bude vytvoření venkovní geologické expozice hornin, nerostů a geologických zajímavostí na území CHKO Beskydy. Expozice bude vybudována v areálu Střední zemědělské školy v Rožnově pod Radhoštěm. Součástí expozice bude rovněž instalace tabulí, které budou informovat návštěvníky oblasti a místní obyvatele

o geologii a geomorfologii. Cílem projektu je také přispět k lepšímu poznání neživé přírody Beskyd. Na webových stránkách ČSOP Radhošť Vás budeme o průběhu realizace projektu informovat.

Michal Šulgan, IAVC CHKO Beskydy

LIKVIDACE KŘÍDLATKY V POVODÍ MORÁVKY

Jak jste již byli informováni ve zpravodaji č. 2/2007, v oblasti Beskyd je od počátku roku realizován jeden z největších projektů na likvidaci invazních druhů rostlin v celé Evropě. V současné době má projekt „Záchrana lužních stanovišť v povodí Morávky“ za sebou více než půl roku života (z celkových čtyř let plánované doby realizace). V tomto „startovacím“ období bylo již realizováno množství aktivit, ať už souvisejících s propagací projektu nebo přímo s terénními pracemi. Byly vytvořeny a jsou pravidelně aktualizovány internetové stránky www.life-moravka.cz. Rovněž byl vydán informační leták k projektu a v projektovém území byly umístěny informační panely. V měsíci červnu byly pro zástupce obcí a vlastníky pozemků zorganizovány 2 informační semináře. V rámci terénních prací byla započata likvidace křídlatky včetně aplikace postřiku herbicidem. Dále byly zahájeny výzkumné práce a činnosti související s monitoringem dopadu projektových aktivit. Informace o projektu naleznete na výše uvedených internetových stránkách. Další informace můžete také získat na Správě CHKO Beskydy nebo v kanceláři ČSOP Salamandr.

Řešitelem projektu je Moravskoslezský kraj a partnery jsou, mimo jiné, také Správa chráněné krajinné oblasti Beskydy (v rámci AOPK ČR) a ČSOP Salamandr.

Roman Barták

VYBRALI JSME PRO VÁS ZAJÍMAVÉ AKCE V BESKYDECH:

SEMINÁŘE ČSOP VE VALAŠSKÉM MEZIŘÍČÍ (www.ochranci.cz)

12.–14. 10. 2007 - **Fotografie přírody** - počítačové úpravy fotografií a příprava pro tisk (víkendový workshop zaměřený na krajinný ráz), SEV Bystřička, terén, lektori: BcA. Vladimír Skýpala, Ing. Jiří Paďour.

30. 11.–2. 12. 2007 - **Fotografie – tradice Valaška** (víkendový workshop zaměřený na dokument valašských tradic – Mikulášský jarmek ve Valašských Kloboukách, úprava fotografií a příprava pro tisk), SEV Bystřička, terén, lektori: BcA. Vladimír Skýpala, Ing. Jiří Paďour.

VÝSTAVA VE VALAŠSKÉM MUZEU V PŘÍRODĚ v Rožnově p. R. (www.vmp.cz)

23. 10. – 4. 11. 2007 - **Úroda z polí, zahrad a sadů aneb Valašský hortikomplex**. Výstava plodin pěstovaných v minulosti na Valašsku. Režie: R. Vlček.

JAK SE LETOS VEDLO ČERNÝM ČÁPŮM?

Čáp černý patří podle zákona č. 114/1992 Sb. mezi silně ohrožené druhy naší fauny a je také evropsky významným druhem a zároveň předmětem ochrany v ptačí oblasti Beskydy a Horní Vsacko. Na území obou ptačích oblastí, ostatních částech CHKO Beskydy, ale i na některých hnízdech v těsné blízkosti CHKO probíhá každoroční monitoring, který je zaměřen především na sledování obsazenosti stávajících hnízd. Čáp černý si staví hnízdo ve starých lesích, kde vyhledává především klidná zákoutí, a proto není jednoduché jeho hnízdo nalézt. V současné době je evidováno celkem 14 hnízd, z toho nejvíce se nachází v pralesovitých porostech především v chráněných územích. Z celkového počtu čtrnácti kontrolovaných hnízd bylo v letošním roce 11 obsazeno. Z těchto 11 hnízd vylétlo celkem 27 mláďat. Toto číslo však není nikterak vysoké. Na jednotlivých hnízdech byla převážně jen 2–3 mláďata. Jen výjimečně byla na jednom hnízdě napočítána 4 mláďata. Příčina poklesu počtu vyvedených mláďat je jen těžko odhadnutelná, protože byla mírná zima a hnízdní sezóna se nevyznačovala velkými výkyvy či dlouhodobou nepřízní počasí. Důležité však je, aby byla nadále zachována stávající hnízda v lesních porostech a omezilo se rušení v době hnízdění. Pokud se vám někdy podaří náhodou narazit na hnízdo černých čápů, opatrně a potichu místo opusťte a nahláste Správě CHKO Beskydy svůj nešední nález. Tímto můžete významně pomoci při ochraně tak krásného opeřence jakým čáp černý bezesporu je.

Daniel Křenek

ČSOP ORCHIDEA VALAŠSKO

Český svaz ochránců přírody Orchidea Valašsko byl založen v roce 1996 a nyní má celkem 23 členů. Působnost této organizace zahrnuje území CHKO Beskydy, a také celé území bývalého okresu Vsetín. Jelikož je řada členů zároveň

i členy České společnosti ornitologické, je předností organizace především výzkum a ochrana ptáků.

Spolupracujeme především se Správou CHKO Beskydy. Nejprve se jednalo o přípravu podkladů a následné vymezení ptačích oblastí Beskydy a Horní Vsacko. V současné době naši členové zajišťují monitoring ptačích druhů, pro něž jsou ptačí oblasti vyhlášeny a pomáhají dohlížet na dodržování ochranných podmínek. Dále provádějí ornitologické inventarizační průzkumy v navrhovaných i stávajících chráněných územích a v rámci svých projektů provádějí více než 5 let sledování hnízd čápa černého, 11 let výzkum chřástala polního a křepelky polní, a také necelých 12 let sledování výskytu sov a v neposlední řadě i několikaleté mapování ledňáčka říčního. V oblasti praktické ochrany ptáků se jedná především o vyvěšování budek pro sovy a drobné pěvce.

V rámci projektů se členové dlouhodobě zabývají mapováním a ochranou obojživelníků i plazů, méně pak dalšími skupinami živočichů jako jsou netopýři, motýli, brouci, rovnokřídlí a měkkýši. Dlouhodobě probíhá se Správou CHKO Beskydy spolupráce při mapování velkých šelem a v posledních letech byla navázána spolupráce i s Hnutím Duha.

V oblasti botaniky se jedná zejména o mapování a monitoring orchidejí, sledování výskytu dalších vzácných a ohrožených druhů rostlin i rostlinných společenstev, a také údržbu některých botanicky cenných lokalit (každoročně kolem 5–7 hektarů). V posledních letech prováděli někteří členové i mapování křídlatky v povodí Vsetínské a Rožnovské Bečvy včetně její likvidace v navrhovaném MZCHÚ Doubrava a pravidelně část členů provádí mapování a likvidaci bolševníku velkolepého. Organizace se také zapojuje do správních řízení týkajících se především ochrany lesů a vodních toků.

V oblasti osvěty ve spolupráci s Českou společností ornitologickou a ČSOP Radhošť organizujeme akce pro veřejnost jako např. Vítání ptačího zpěvu, přednášky a bohatá je i publikační činnost. Nejvýznamnějším dílem je vydání publikace „Příroda Valašska“ (Pavelka, Trezner a kol. 2001), která je obsáhlým dílem shrnujícím poznatky o přírodě na území okresu Vsetín, a také řady plakátů zabývajících se danou skupinou živočichů nebo rostlin (sovy, orchideje, ptáci u krmítka, mokřady atd.).

Daniel Křenek

KONTAKT:

ZO ČSOP 76/06 Orchidea Valašsko,
Meziříčská 1660,
756 61 Rožnov pod Radhoštěm
email: dendrocopos@seznam.cz, spiranthes@tiscali.cz
tel.: 776 322 719

BESKYDY – zpravodaj chráněné krajinné oblasti /Ročník III, číslo 4/2007./ Vychází 2 – 4x ročně / Vydává ČSOP Salamandr, (76/13 ZO ČSOP Salamandr, Tylovice 1805, 756 61 Rožnov pod Radhoštěm, tel.: 571 656 456, e-mail: salamandr@salamandr.info, IČO 702 38 723) ve spolupráci se Správou CHKO Beskydy / Náklad 1000 výtisků. / Vychází v říjnu 2007 v Rožnově pod Radhoštěm.

BESKYDY – zpravodaj chráněné krajinné oblasti je periodickou tiskovinou evidovanou pod MK ČR E 17444

Autoři fotografií: F. Jaskula, B. Jůzová, M. Konupka, J. Langer, J. Lehký, J. Müller, R. Orság, P. Popelář, M. Popelářová, M. Šulgan, J. Turková, P. Vlčková, archiv ČSOP Orchidea Valašsko, archiv Správy CHKO Beskydy, archiv „Vyrobeno v Beskydech“

Tisk: PROprint, Český Těšín / Zpravodaj je vytištěn na recyklovaném papíře / NEPRODEJNÉ

Vydáno v rámci projektu **Rozvoj sítě environmentálních poradenských a informačních center Moravskoslezského kraje**, který je **spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky**.

